

YMPÄRISTÖVALIOKUNNAN LAUSUNTO 36/2005 vp

**Valtioneuvoston selvitys Lissabonin strategias-
ta kasvun ja työllisyyden parantamiseksi —
Suomen kansallinen toimintaohjelma 2005—
2008**

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Suuri valiokunta on 21 päivänä lokakuuta 2005 lähettänyt valtioneuvoston selvityksen Lissabonin strategiasta kasvun ja työllisyyden parantamiseksi — Suomen kansallinen toimintaohjelma 2005—2008 (E 88/2005 vp) ympäristövaliokunnalle mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- erityisasiantuntija Antti Romppanen, valtiovarainministeriö
- ympäristöneuvos Antero Honkasalo, ympäristöministeriö
- toiminnanjohtaja Eero Yrjö-Koskinen, Suomen luonnonsuojeluliitto ry.

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Valtioneuvosto on 13.10.2005 hyväksynyt Suomen kansallisen toimenpideohjelman. Sen mukaan Suomen keskeiset haasteet ovat talouden kansainvälistymisen aiheuttamat paineet tuotantorakenteeseen ja työmarkkinoille sekä väestön ikääntymisen seuraukset työmarkkinoille ja julkiseen talouteen. Hallitus on pyrkinyt vastaamaan haasteisiin pitkäjänteisellä ja johdonmukaisella politiikalla, jolla tuetaan työllisyysasteen kestävää nousua ja tuottavuuden kasvun voimistumista. Hallituksen päätavoitteena on kehittää hyvinvointiyhteiskuntaa vahvistamalla kasvua, yrittäjyyttä ja työllisyyttä sekä parantamalla peruspalveluja.

Ohjelmaan sisältyy 11 makro- ja mikrotalouden sekä työllisyyspolitiikkaan liittyvää painoaluetta, joista yksi käsittelee rakennemuutosta ja kestävää kehitystä tukevaa energia- ja ilmasto-

politiikkaa. Keskeiset tavoitteet liittyvät energiatehokkuuden parantamiseen ja ympäristöteknologian kehittämiseen.

Toimenpideohjelmassa painotetaan tarvetta koordinoida yhteisön ympäristö- ja energiapolitiittisia toimia niin, että päätökset olisivat johdonmukaisia ja toisiaan tukevia sekä edistävät niin yhteisötason kuin kansallista kilpailukykyä. Kestävän kulutuksen ja tuotannon toimikunnan ehdotuksen mukaan materiaalitehokkuuden tulee parantua oleellisesti ja luonnonvarojen käytön tuoteyksikköä kohden pienentyä. Energiankäytön kasvun pitäisi pysähtyä vuosikymmenen aikana. Tavoitteisiin pääsemiseksi tarvitaan erilaisia ja uusia ohjauskeinoja. Näitä ovat eri sektoreiden verkottumisen ja vuoropuhelun tehostaminen, ympäristö- ja sosiaalisten innovaatioiden edistäminen, materiaalitehok-

kuuden asiantuntijapalvelujen kehittäminen, julkinen sektori esimerkkinä ympäristöasioissa, ympäristötietoisuuden ja -kasvatuksen edistäminen sekä pitkän ajan politiikkalinjaukset verorakenteen uudistamiseksi.

Ympäristöteknologiaan ja ekoinnovaatioihin sisältyvien mahdollisuuksien todetaan tukevan parhaimmillaan sekä kansantalouden kilpailukykyä että kestävä kehitystä mukaan lukien ilmastot- ja energiapolitiittiset tavoitteet. Ympäristöteknologian edistämiseksi viranomaisten toimenpiteiden merkitys on tavanomaista suurempi. Sää-

döksillä vaikutetaan uusien teknologioiden kysyntään ja syntyyn ja taloudellisilla ohjauskeinoilla voidaan vaikuttaa markkinahintoihin. Lisäksi Kioton pöytäkirjan yhteistoteutusta (JI) ja puhtaan kehityksen mekanismeja (CDM) hyödyntämällä voidaan edistää uuden ympäristöteknologian käyttöönottoa globaalisti. Ympäristöteknologiaa koskevalla toimintasuunnitelmalla poistetaan esteitä, jotka haittaavat investointeja ympäristöteknologian kehittämiseen ja käyttöönottoon.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Valtioneuvosto hyväksyi Suomen kansallisen toimenpideohjelman 13.10.2005, minkä jälkeen se toimitettiin EU:n komissiolle. Komissio arvioi jäsenmaiden laatimat toimenpideohjelmat ja julkaisee niistä raporttinsa tammikuussa 2006. Ohjelma on näin ollen komission käsiteltävänä, eikä siihen voida enää tässä vaiheessa tehdä muutoksia. Valiokunta on siksi arvioinut ohjelmaa vain yleisluontoisesti.

Valiokunta toteaa, että kestävä kehitys -näkökulma tuli osaksi Lissabonin strategiaa Göteborgin huippukokouksen tuloksena. Uudistetussa Lissabonin strategiassa kestävä kehitys on aikaisempaa vankempi osa kasvun ja työllisyyden edistämistä painottavaa strategiaa.

Lissabonin strategia ja kestävä kehityksen strategia luovat yhdessä perustaa eurooppalaiselle talous- ja yhteiskuntamallille. Molemmissa painotetaan globaalia toimintaympäristöä, resurssitehokkuutta ja innovaatioiden sekä käyttäytymistapojen muutoksen ja eri sidosryhmien yhteistyön merkitystä. Lissabonin strategian tavoitteiden toteutumisella voidaan luoda edellytyksiä pitkän aikavälin kestävä kehityksen strategian edistämiseksi, ja vastaavasti kestävä kehityksen strategia voi tukea Lissabonin strategian keskipitkän aikavälin tavoitteita. EU:n tasolla strategioiden välistä suhdetta on kuitenkin tarpeen tarkentaa, jotta ne muodostaisivat hallitun kokonaisuuden.

Valiokunta pitää hyvänä, että rakennemuutosta ja kestävä kehitystä tukeva energia- ja ilmastopolitiikka on nostettu Suomen toimenpideohjelman yhdeksi painopistealueeksi. Kunnianhimoisen tavoitteen mukaan hallituksen politiikka nojaa taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestäväan kehitykseen, mikä merkitsee tuotannon toiminnan, taloudellisen kasvun ja ympäristönäkökohtien tasapainoista huomioon ottamista. Yksityiskohtaisemmalla tasolla toimenpideohjelmassa käsitellään kuitenkin vain kahta tavoitetta; energiatehokkuuden parantamista ja ympäristöteknologian kehittämistä.

Ympäristö- ja energiakysymykset kytkeytyvät kiinteästi toisiinsa. Suomen tuotantorakenne, ilmasto, sijainti ja maan sisäiset pitkät kuljetusväilyt korostavat energiaratkaisujen merkitystä. Ilmastomuutoksen hillitseminen on niin keskeisesti talous- ja työllisyyspolitiikkaan vaikuttava tekijä, että sen sisällyttäminen kansalliseen toimenpideohjelmaan on perusteltua. Valiokunta toteaa, että toimenpideohjelmaan on tältä osin sisällytetty vain viittauksia valmistelulla olevaan energia- ja ilmastostrategiaan. Toimenpideohjelman täydentäminen tältä osin onkin tarpeen strategian tultua hyväksytyksi. Valiokunta yhtyy näkemykseen uusien ohjauskeinojen tarpeesta ja katsoo, että pitkän ajan politiikkalinjaukset verorakenteen uudistamiseksi ovat tarpeen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Toimenpideohjelman konkreettisempi sisältö ja kasvun ja ympäristönsuojelun synergia sisältyy ympäristötekniikan kehittämistavoitteisiin. Ekotehokkaiden innovaatioiden tukemisella edistetään ympäristötavoitteiden saavuttamista. Edelläkävijän asema ympäristötekniikka-osaajana edistää paitsi ympäristönsuojelua myös yritysten kilpailukykyä. Ympäristöpoliittisilla ohjauskeinoilla voidaan paitsi saavuttaa halutut ympäristötavoitteet myös luoda markkinoita uudelle ympäristötekniikalle. Suomella on korkeatasoista osaamista ympäristötekniikassa, mutta tutkimustulosten tuotteistamisessa ja viennin onnistumisessa on parantamisen varaa. Ympäristötekniikan maailman markkinat kasvavat yli 10 prosenttia vuodessa, ja markkinoiden arvo on noin 550 miljardia euroa. Markkinoiden kasvun luomia mahdollisuuksia ja edelläkävijäasemaa ei kuitenkaan ole onnistuttu riittävästi hyödyntämään ympäristötekniikan viennissä.

Valiokunta korostaa, että pienet ympäristöteknologiayritykset tarvitsevat tukea kaupallistamisen ja markkinoinnin kehittämisessä, viennin edistämässä ja vientimarkkinoiden tarpeiden ja potentiaalin kartoittamisessa. Yritysten verkottuminen ja kumppanuuksiin perustuvien liiketoimintamallien luominen on tärkeää markkinauskottavuuden saavuttamiseksi kriittisen massan kautta. Yritysrahoitusta tulee määrätietoisesti edistää tukemalla pilottihankkeita ja referenssilaitoksia. Uudet rahoitusmallit ovat tarpeen ympäristöteknologiainvestointien riskien jakamiseksi. Valiokunta katsoo, että uusien teknologiahankkeiden syntymisen kannustamiseksi tarvitaan selkeitä, pitkän aikavälin linjauksia,

joiden varaan toimijat voivat perustaa kannattavuuslaskelmansa ja investointipäätöksensä.

Valiokunta pitää tärkeänä, että kestävän kuluksen ja tuotannon toimikunnan ohjelmaesitys¹ on otettu toimenpideohjelmaan. Ohjelma liittyy YK:n kestävän kehityksen huippukokouksen päätökseen laatia 10-vuotinen puiteohjelma kestävien tuotanto- ja kulutustapojen edistämiseksi. Kestävän kehityksen toimikunta on aloittamassa kestävän kehityksen strategian päivytyksen, ja ohjelma muodostaa tälle työlle hyvän pohjan. Talouden ja työllisyyden kasvun tulee tukea kestäviä kulutus- ja elämäntapoja ja johtaa talouden kasvun ja ympäristöhaittojen irtikytkentään niin, että lisääntyvä vauraus tuotetaan yhä vähenevällä ympäristökuormituksella. Toimikunnan esityksistä on nostettu erityisesti esiin materiaalitehokkuuden palvelukeskuksen perustaminen. Luonnonvarojen ja materiaalien säästävä käyttö on yhä tärkeämpi kansainvälinen kilpailukykytekijä, ja siten energia- ja materiaalitehokkuuteen panostamalla voidaan kansallisella tasolla parhaiten lujittaa Lissabonin strategian ja ympäristöpolitiikan välistä yhteyttä.

Lausunto

Lausuntonaan ympäristövaliokunta esittää,

että suuri valiokunta ottaa huomioon, mitä tässä lausunnossa on esitetty.

¹ Kestävän kehityksen ja tuotannon toimikunta (KULTU); Vähemmän enemmästä ja paremmin. Ehdotus kansalliseksi ohjelmaksi 16.6.2005.

YmVL 36/2005 vp — E 88/2005 vp

Helsingissä 17 päivänä marraskuuta 2005

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Pentti Tiusanen /vas	Jouko Laxell /kok
vpj.	Heidi Hautala /vihr	Heikki A. Ollila /kok
jäs.	Christina Gestrin /r	Eero Reijonen /kesk
	Susanna Haapoja /kesk	Satu Taiveaho /sd
	Inkeri Kerola /kesk	Unto Valpas /vas
	Miapetra Kumpula-Natri /sd	Ahti Vielma /kok.
	Kari Kärkkäinen /kd	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Ekroos.